

7
YARGI HAKKINDA
ANAYASA HÜKÜMLERİ
TASLAK - 1

Gerekçe

Bu bölümde önerilerimizin hayata geçirilmesi için yargı organları, unsurlarının anayasal temelini teşkil eden ve işleyişini garanti altına alan anayasa hükümleri yer almaktadır.

Yukarıda özetlenen önerilerin özü anayasa hükümleri haline getirilmiştir.

Daimî Hukuk Şûrası, Adalet Yüksek Kurumu, Bağımsız Yargısal Meslek Kuruluşları, Adalet Yüksek Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi Revizyonu hükümleri ile Mahkemelere, Hukuk Meslekleri düzenlemelerine ilişkin hükümler yer almaktadır.

Hakim, Savcı ve Avukat Teminatları ile Kanuni Hakim Teminatı ile yargının ve hukuk mesleklerinin denetiminin temel esasları anayasada kapsamlı olarak düzenlenmekte ve anayasa güvencesine kavuşturulmaktadır.

DAİMÎ HUKUK ŞÛRASI

MADDE X

Daimî Hukuk Şûrası; Anayasa Mahkemesi, Adalet Yüksek Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay, Adalet Yüksek Kurumu, Hakim Odaları Birliği, Savcı Odaları Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Noterler Birliği başkanlarından oluşur.

En yaşlı üyenin başkanlığında, yılda en az 2 kez toplanır. Hukukun üstünlüğü, adalet inancının güçlendirilmesi ve yargı bağımsızlığı ve içtihat birliği hususlarında yargı kurumlarının ve hukuk mesleklerinin, aralarında işbirliğinin geliştirilmesi, sorunların belirlenmesi ve çözümü için tavsiye niteliğinde kararlar alır. Farklı yargı yolları arasında aynı konuda ortaya çıkan içtihat farklılıkları arasında çıkan uyuşmazlık ve farklılıkları gidermek için içtihat birleştirme kararları verir. Bu kararlar kesin niteliktedir ve tüm yargı kurumlarını bağlar.

Şuranın ilk toplantısının yılın ilk üç ayı içinde toplumun her kesiminin özellikle sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin hazırlıklı olarak katılımı sağlanır. İkinci toplantı 6 ay sonra üyeler arasında yapılır ilk toplantıda alınan tavsiye kararlarının sonuçları ve yeni gelişmeleri değerlendirilir.

Toplantılar her katılımcının her konuda fikirlerini ifade edebileceği şekilde, arama toplantısı şablonunda moderatörlü olarak yapılır.

Başkan; üyelerin bildireceği hususlarla gündemdeki diğer ilgili konuları derleyerek toplantı gündemini oluşturur, toplantıyı planlar ve en az 7 gün öncesinden ilan eder.

ADALET YÜKSEK KURUMU

MADDE XXX

Adalet Yüksek Kurumu, yargı hizmetlerini düzenlemek, tüm yargı teşkilatının ve hukuk mesleklerinin topluma kaliteli yargı hizmetleri vermesini ve katma değer yaratmasını sağlamak; hukukun üstünlüğünü sağlamak, temel hak ve özgürlükleri korumak ve geliştirmek ve böylelikle adalet inancını güçlendirmek ve bağımsız yargısal meslek kuruluşlarıyla birlikte yargıyı en üst düzeyde temsil etmek ile görevli, tam bağımsız ve tarafsız düzenleyici yargı kurumudur.

Bu amaç çerçevesinde kurumun görevlerine ülkenin yargı hizmetlerine ihtiyacını tespit etmek, ihtiyaca uygun olarak yargı hizmetleri politikalarını oluşturmak, ilke ve öncelikleri belirlemek, ihtiyaca uygun olarak mahkemeler ve sair hizmet birimlerini oluşturmak, iş yükünün dengeli olarak dağılımını sağlamak, hukuk mesleklerini kaliteli yargı hizmeti verecek şekilde geliştirmek, gelişmeleri için yönlendirmek ve yargı teşkilatında, tüm organları, hizmet birimleri ve meslek kuruluşlarında verimli çalışma, şeffaflık ve hesapve-

rilliği sağlamak ve geliştirmek dahildir.

Adalet Yüksek Kurumu görevlerini yargı bağımsızlığının gereğine uygun olarak tam bağımsız ve tam tarafsız olarak, demokratik yönetim esaslarına göre yürütür. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, kuruma emir ve talimat veremez.

Kurum görevlerini genel kurul; başkan ve vekili dahil (38) asil üyeden oluşan Politika, Tercihler ve İlkeler Dairesi; (12) asil (6) yedek üyeden oluşan Yargı Hizmetleri Dairesi; (9) asil (4) yedek üyeden oluşan İtiraz ve Yeniden Değerlendirme Dairesi ve (16) asil (5) yedek üyeden oluşan Özlük, Kariyer, Performans ve Teftiş Dairesi olarak sürdürür. Kurumun işleyişini başkanlık ve genel sekreterlik sağlar; hukuka uyarlılık mütalaalarını hukuk müşavirliği bağımsız olarak yerine getirir.

Adalet Yüksek Kurumu; kurumun işlevini göstermesi için gereken değişik nitelikleri taşıyan, aynı zamanda her kesimin kurumda hakkaniyetli olarak temsil edileceği şekilde demokratik yöntemlerle seçilen (90) üyeden oluşur.

(i) Kurumun nitelikli 30 üyesini hukuk meslek mensupları ve adli görevliler, bunların yönetim kurullarının göstereceği veya bireysel başvuru gerçekleştiren aday adaylarından şartları taşıdığı tespit edilenler arasından kendi içlerinde yapacakları seçimlerle seçerler. Her üyelik için en fazla 3 katı aday, liyakat ve başvuru sırasına göre belirlenir. Hakimlik, savcılık ve avukatlık meslekleri mensupları kendi aralarından 8'er üye, noterlik meslek kuruluşu kendi mensupları arasından yapacağı seçimle 1 noter ve 1 de anayasa

profesörü olmak üzere 2 üye seçerler. Türkiye’de görevli tüm adliye personeli, adliye personelleri arasından 4 üye seçer. Toplamda 30 üye seçilir.

(ii) Kurumun nitelikli 12 üyesini TBMM seçer. TBMM’de temsil edilen ve son genel seçimlerde %20’den fazla oy alan siyasi partilerin göstereceği adaylar arasından 3’er üye seçilir; geri kalan üyeler %7,5’ten fazla %20’den az oy alan siyasi partiler arasında eşit sayıda bölüştürülür. Bölüştürme sonrasında artık üye kalması halinde, kalan sayıda üyeyi belirleme hakkı en yüksek oy oranına sahip partiye verilir. Her siyasi parti kendisine düşen üye sayısının en az iki katı aday gösterir; eksik gösterilmesi halinde hiç aday gösterilmemiş sayılır; yerine en yüksek oy alan siyasi partinin adayları arasından seçim yapılır. Adaylar arasında seçimler TBMM genel kurulunca gerçekleştirilir. Gösterilen adaylar en az üye seçme hakkına sahip olan partinin adaylarından başlayarak sırayla seçime sunulur. Bu seçimlerde TBMM’nin olağan toplantı ve karar nisabı aranmaz. Seçimi tamamlanmış üye niteliği için başka seçim yapılmaz. Siyasi partiler tarafından belirlenen ve TBMM’nin seçeceği 12 üyenin, 1 hakim, 1 savcı, 1 avukat, 1 noter, 1 adliye personeli, 1 anayasa hukuk profesörü, 1 idare hukuku profesörü, 1 yönetim ve siyasal bilimler profesörü, 1 kamu yönetimi uzmanı, 1 istatistik veya ekonomi uzmanı, 1 kamu maliyesi ve bütçe uzmanı ve 1 eğitimci veya iletişim fakültesi öğretim üyesi olması zorunludur.

(iii) Kurumun nitelikli 8 üyesini yürütme gücü seçer. Özerk düzenleyici kuruluşlar olan Rekabet Kurumu, SPK, RTÜK, BDDK, BTK, EPDK, KİK, KVKK ile KGK 1 anayasa

hukuku profesörü, 1 idare hukuku profesörü, 1 yönetim ve siyasal bilimler profesörü, 1 kamu yönetimi uzmanı, 1 istatistik veya ekonomi uzmanı, 1 kamu maliyesi ve bütçe uzmanı, 1 sosyolog veya antropolog ve 1 eğitimci veya iletişim fakültesi öğretim üyesi olmak üzere 8’er aday gösterir. Her nitelikten 1’er üye olmak üzere 8 üyeyi Adalet Bakanı’nın tavsiyesi üzerine Cumhurbaşkanı seçer.

(iv) Kurumun nitelikli 8 üyesini hukuk meslekleri dışındaki mesleklerin oluşturduğu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları seçerler. 8 üyenin 2’sinin psikoloji veya psikiyatri uzmanı; 1’er üyenin ise hakim, savcı, avukat, noter, kamu yönetimi uzmanı ve kamu maliyesi ve bütçe uzmanı olması zorunludur. TMMOB dışındaki insan ve hayvan sağlığı ile ilgili meslek kuruluşları TTB, TVHB, TDHB ve TEB yönetim kurullarının her nitelik için göstereceği 2’şer aday arasından bu mesleklerin mensuplarının hepsini katılacağı bir seçimle; 2 psikoloji veya psikiyatri uzmanı ve 1 hakim üye seçilir. TMMOB yönetim kurulunun her nitelikli üyelik için göstereceği 2’şer aday arasından 1 savcı, 1 avukat, 1 noter, 1 kamu yönetimi uzmanı ve 1 kamu maliyesi ve bütçe uzmanı olmak üzere toplam 5 üye TMMOB üyeleri tarafından seçilir.

(v) Kurumun 1 hakim, 1 savcı, 1 avukat, 1 noter, 1 adliye personeli, 1 yönetim ve siyasal bilimler profesörü, 1 kamu yönetimi uzmanı ve 1 istatistik veya ekonomi uzmanı olması zorunlu olan nitelikli 8 üyesini mali ve zirai nitelikteki meslek kuruluşları olan TDUB, TSB, TSPB, TZOB, TESK ve TÜRMOB yönetim kurullarının her nitelikteki üye için göstereceği 2’şer kişiden oluşan adaylar arasından Türkiye

Odalar ve Borsalar Birliği (“TOBB”) Genel Merkez Yönetim Kurulu seçer.

(vi) Kurumun 1 noter, 2 anayasa hukuku profesörü, 2 idare hukuku profesörü, 1 yönetim ve siyasal bilimler profesörü, 1 sosyolog veya antropolog ve 1 eğitimci veya iletişim fakültesi öğretim üyesi olması zorunlu olan nitelikli 8 üyesini Türkiye’deki tüm üniversitelerin öğrencileri seçerler. Seçimler üniversiteler tarafından gösterilen veya bireysel olarak bu kotadan başvuran her bir nitelikli üye için en fazla 5 kişi olarak belirlenen adaylar arasında yapılır.

(vii) Kurumun 1 hakim, 1 savcı, 1 avukat, 1 anayasa hukuku profesörü, 1 yönetim ve siyasal bilimler profesörü, 1 kamu maliyesi ve bütçe uzmanı, 1 sosyolog veya antropolog ve 1 psikoloji veya psikiyatri uzmanından oluşması zorunlu olan nitelikli 8 üyesini STK’lar, dernekler ve vakıflar seçerler. 3 üye kamu yararına dernek statüsündeki derneklerin, 3 üye kamu yararına vakıf statüsündeki vakıfların, 2 üye de kamu yararına statüsü olmayan sivil toplum kuruluşlarının her nitelikte üye için gösterecekleri 2’şer aday arasından STK’larının tamamının başkanlarının katılacağı seçimle seçilir. Bireysel başvuru olması halinde her nitelikteki üye için toplamda en fazla 3 aday belirlenir.

(viii) Kurumun nitelikli 8 üyesini işveren ve işçi sendikaları kuruluşları seçerler. Her federasyon seçecekleri üye sayısı kadar aday önerirler. Bağımsız kişiler de aday olmak için başvurabilir. Her bir nitelikli üye için en fazla 3 aday belirlenir. Kamu çalışanlarına ilişkin sendika konfederasyonları 1’i hakim, 1’i anayasa profesörü ve 1 de kamu yöne-

timi uzmanı olarak 3 üye; işçi sendikaları 1’i savcı, 1’i idare hukuku profesörü ve 1’i de yönetim veya siyasal bilimler profesörü olmak üzere 3 üye; işveren sendikaları 1’i avukat, 1’i de eğitimci veya iletişim fakültesi öğretim üyesi olmak üzere 2 üye seçerler. İlgili federasyonların önereceği ve bu kotadan seçilmek için bireysel başvuru yapanlar arasından federasyon başkanları seçim yaparlar.

Kurum üyeliklerine seçimler ve bu seçimlerde değerlendirilecek adayların belirlenmesi; adaylar hakkındaki bilgiler sağlıklı olarak kamuoyu ile paylaşarak, kamuoyuna yeterli tartışma ve değerlendirme imkanı verilerek, yargısal olarak denetlenebilen şeffaf süreçlerle, demokratik yöntemlerle yapılır.

Bireysel olarak başvuran ya da gösterilen aday adaylarının ilgili üyelik için gerekli nitelikleri ve adaylık şartlarını taşıyıp taşımadığını Adalet Yüksek Kurumu Özlük İşleri Dairesi, en geç 15 gün içerisinde, başvuru tarihlerini de dikkate almak suretiyle belirler, aday listelerini oluşturur ve tüm bilgileriyle birlikte ilan eder. Üyelik için yapılacak seçimlerde yarışacak adaylar bu listeden seçilirler. Adalet Yüksek Kurumu üyeliklerine yapılacak ilk seçimlerde bu görevleri Hakimler ve Savcılar Kurulu genel kurulu yerine getirir.

Seçimlerde blok liste veya işaretlenmiş çarşaf liste gibi usuller kullanılması yasaktır.

Kurumun politikaya ilişkin kararları hariç tüm işlem ve kararlarına karşı yargı yolu açıktır. Kurum kararlarına karşı isteyen her gerçek ve tüzel kişi ihtiyari itiraz yoluna baş-

vurmak veya iptal davası açmak suretiyle yargı denetimine başvurabilir.

Yargının tüm işlevini, görev ve yetkilerini topluma kaliteli hizmet vereceği şekilde, tarafsız, bağımsız surette etkin olarak yerine getirmesini sağlayacak bütçe taslağı kurum tarafından belirlenir ve genel bütçede gerekli kaynakların ayrılması için meclise gönderilir. Bina, bilgi işlem, tesis işletme, eğitim, konferans ve dinlenme tesisleri gibi altyapı yatırımları hariç olmak üzere yargıya ayrılan bütçe devletin genel bütçesinin %...’sından, bir önceki takvim yılı için belirlenen gayri safi yurt içi hasılanın %0,30’undan az olamaz. Yargı bütçesi genel bütçeden öncelikli olarak ayrılır. Bütçeyi Adalet Yüksek Kurumu yönetir.

Diğer hususlar kanunla düzenlenir.

ANAYASA MAHKEMESİ

Anayasa Mahkemesi Üye Sayısı ve Seçim Usulü

MADDE 146

Anayasa Mahkemesi 30 üyeden kurulur ve 3 daire halinde faaliyet gösterir.

Üyeler kendi aralarından 3 yıl süre ile görev yapmak üzere mahkeme başkanı, 1. başkan vekili ve 2. başkan vekilini seçerler.

Mahkeme görevlerini her biri 10’ar üyeden oluşan üç daire halinde yerine getirir. Mahkemeye en son seçilen 9 üye 2. başkan vekilinin başkanlığında Bireysel Başvurular Dairesi olarak faaliyet gösterir. Daha önce seçilmiş olan 20 üye 10’ar üyeden oluşan 2 daire halinde faaliyet gösterir. 1. daireye mahkeme başkanı, 2. daireye 1. başkan vekili başkanlık eder. 1. ve 2. dairelerin başkanları dışındaki üyeleri mahkemeye seçilme tarihlerine göre yapılacak sıralamaya göre tek sayılı sırada olanlar 1. dairede, çift sayılı sırada olanlar 2. dairede

görev yaparlar. 1. ve 2. dairelerin üyeleri arasında 6 ayda bir kısmi (rotasyon) dönüşümlü değişim yapılır. En eski seçilenlerin sırasından başlamak üzere dairenin üyelerinden 3'er adedi 1 yıl süreyle diğer dairede görev alır; sürenin bitiminde dairesine geri dönerler. Mahkemenin bütün üyelerin katılımıyla oluşan Büyük Kurul'a mahkeme başkanı başkanlık eder. Daireler daire başkanı ile en az 6 üyenin katılımı ile yargılama yaparak karar verir. Büyük Kurul dairelerin içtihatlarını değerlendirir ve içtihatlar arasındaki farkları giderecek içtihat birleştire kararı verir. Büyük Kurul, cumhurbaşkanı ve bakanlar hakkında açılan davaları kesin olarak karara bağlar. Büyük Kurul, dairelerin çalışmalarına keyfi olarak katılmayan, görevlerini keyfi olarak aksatan üyeleri her yılın sonunda değerlendirir; gerektiğinde 2/3 oy yetersayısı ile üyeliklerinin düşürülmesine karar verir.

Üyeliklere aday olma yetkinlikleri ve liyakatleri (xxx) madde hükümlerine göre Adalet Yüksek Kurumu tarafından belirlenir, liyakate göre sıralanarak açıklanır. Kurumların göstereceği adaylar Adalet Yüksek Kurumu tarafından ilan edilen kesin aday aday listelerinden liyakate göre belirlenir. Aday gösteren kurumlar her bir üyelik için en çok 3 aday gösterir.

Üyelerden 2 adedini 1 adedi iktisat bilimi ve 1 adedi kamu maliyesi konusunda temayüz etmiş profesör aday adayları arasından Sayıştay genel kurulunun göstereceği adaylar arasından; 4 adedini fiilen 15 seneden fazla avukatlık yapmış olan Anayasa Hukuku konusunda temayüz etmiş profesör aday adayları arasından Türkiye Barolar Birliği yönetim kurulunun göstereceği adaylar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi seçer.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu gösterilen adaylar arasından, her üyelik için ayrı oylama yapmak suretiyle seçim yapar. Seçimler iki turludur. Her boş üyelik için ilk oylamada üye tam sayısının üçte iki salt çoğunluğu aranır. Birinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, 14 gün sonra bu oylamada en çok oy alan iki aday için ikinci tur oylama yapılır; ikinci oylamada oylamaya katılanların 3/5'inin oyunu alan aday üye seçilmiş olur.

Geri kalan 12 üyeyi Cumhurbaşkanı, ilgili kurumların göstereceği aşağıda özellikleri belirtilen nitelikli adaylar arasından liyakate dayalı olarak seçer:

Üyelerden 4 adedi Yargıtay ceza dairelerinde 2 adedi de Yargıtay hukuk dairelerinde toplamda en az 5 yıl kıdemli üyelik veya başkanlık görevleri yapmış olan hakimler arasından seçilir. Adayları Yargıtay Büyük Genel Kurulu liyakate dayalı olarak açık ve gerekçeli oy esasıyla seçerek gösterir.

Üyelerden 3 adedi Danıştay dava dairelerinde toplamda en az 5 yıl kıdemli üyelik veya başkanlık görevi yapmış olan hakimler arasından seçilir. Adayları Danıştay Genel Kurulu liyakate dayalı olarak açık ve gerekçeli oy esasıyla seçerek gösterir.

Üyelerden 2 adedi Anayasa Hukuku, 2 adedi Siyasal Bilgiler, 2 adedi de uluslararası ilişkiler ve 2 adedi üst kademe yöneticileri, konularında profesör olarak en az 10 yıl süre öğretim üyeliği yapmış olanlar arasından seçilir. Adayları Yüksek Öğrenim Kurumu liyakate dayalı olarak açık ve gerekçeli oy esasıyla seçerek gösterir.

Üyelerden 3 adedi serbest avukatlar, 2 adedi istinaf mahkemesi ceza daireleri başkanları, 1 adedi istinaf mahkemesi hukuk daireleri başkanları, 1 adedi İstinaf mahkemesi başsavcılarının arasından seçilir. Adayları Adalet Yüksek Kurumu Genel Kurulu açık ve gerekçeli oy esasıyla seçerek gösterir. Gösterilecek adayların en az 4 yıllık üniversite mezunu ve ayrıca çalışma konularında yüksek lisans veya doktora yapmış olması; bilimsel makale veya eser yayınlamış olması şarttır.

Cumhurbaşkanının yapacağı seçimler anayasanın (xxx) maddeleri hükümlerine ve Adalet Yüksek Mahkemesi nezdinde yargısal denetime tabidir.

Anayasa Mahkemesinin Görev ve Yetkileri

MADDE 148 –

(1) Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetkileri anayasaya uyarlık denetimi; temel hak ve özgürlüklerin ihlaline ilişkin bireysel başvurular; siyasi partiler hakkında davalar ve siyasi partilerin denetimi; Adalet Yüksek Mahkemesi'nin bir kısım kararlarının temyiz incelemesi ve Yüce Divan sıfatıyla yargılama konularında yargılama yapmak, anayasaya hükümlerini uygulamak ve anayasa hükümlerine uygun olarak karar vermektir.

(2) Anayasa Mahkemesi'nin anayasaya uyarlık denetimi huzurunda iptal davası açılmış olması şartına ve aşağıdaki hükümleri tabidir.

(a) Anayasa Mahkemesi, kanunların, cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüğünün, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin olağanüstü

hal veya savaş ilanı Anayasa Mahkemesi, Adalet Yüksek Kurumu üyeliklerine seçim ve atama yapan kararlarının şekil ve esas bakımlarından ve ayrıca olağanüstü hal ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri'nin anayasaya uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar. Anayasa değişikliklerini sadece Değiştirilemeyen Hükümlere, Genel Esaslara ve şekil şartlarına uygunluk bakımından inceler ve denetler.

(b) İsteyen her gerçek kişi, kamu veya özel hukuk kişisi dava açma süresi içinde olmak kaydıyla anayasa mahkemesinde dava açabilir. Şekil şartlarına aykırılık iddiaları ve yürürlüğün durdurulması talepleri öncelikle karara bağlanır. Cumhurbaşkanı, siyasi partiler, siyasi parti grupları, milletvekilleri, Adalet Yüksek Kurumu ve yargısal meslek kuruluşları birlikleri ile anayasada düzenlenmiş olan kurumların açtığı davaların incelenmesine hemen başlanır; diğer gerçek ve tüzel kişilerin dava açma süresi sonuna kadar açtığı davalar birleştirilerek görülür; ileri sürülen iddiaların tamamı hakkında hüküm kurulur.

(c) Olağanüstü hal ve savaş hallerinde çıkarılan cumhurbaşkanlığı kararnameleri öncelikle nitelik bakımından incelenir ve bu yönü ivedilikle karara bağlanır. Nitelik bakımından anayasaya ve olağanüstü hale veya savaş haline uymayan cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin yürürlüğü derhal durdurularak iptal edilir; şekil ve esas bakımından uyarısız olanların iptali için açılan davalarda yürürlüğü durdurma kararı verilemez; verilecek iptal hükmünün açıklanması olağanüstü hal veya savaş hali sona erinceye kadar ertelenebilir.

(d) İdare, vergi, ceza ve hukuk mahkemelerinde görülmekte olan davalarda ileri sürülen anayasaya aykırılık iddiaları Anayasa Mahkemesi tarafından incelenerek karara bağlanır. Daha önce karara bağlanmış olan hususlarda ileri sürülen anayasaya aykırılık iddialarının tekrar dinlenilebilmesi, davayı gören mahkemenin anayasaya aykırılığın ciddi olduğuna kanaat getirerek Anayasa m. 152’de öngörülen itiraz yoluna başvurması halinde incelenir.

(e) Kanunların şekil bakımından denetlenmesi, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı; anayasa değişikliklerinde ise, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlıdır. Şekil bakımından denetleme, cumhurbaşkanınca veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin beşte biri tarafından istenebilir. Kanunun yayımlandığı tarihten itibaren on gün geçtikten sonra, şekil bozukluğuna dayalı iptal davası açılmaz; def’i yoluyla da ileri sürülemez.

(3) Herkes, anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesi’ne başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

(4) Anayasa Mahkemesi, kanunda belirtilen hususlarda Adalet Yüksek Mahkemesi tarafından verilen kararlara

karşı temyiz başvurularını inceleyerek karara bağlar. Kararları aynen onaylayabileceği gibi, kısmen veya tamamen bozabilir; bozma halinde bozma sebebini gideren hüküm kurulması için dosyayı mahkemeye iade eder. Bozma üzerine kurulan karara karşı temyizleri öncelikli ve ivedi olarak inceleyerek karara bağlar. Esasa etkisi olmayan küçük hataları kendi hükmünde düzeltir.

(5) Anayasa Mahkemesi siyasi partilerin denetimi konusunda aşağıdaki görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır:

(a) Siyasi partilerin tüzüklerinin anayasaya ve anayasa-daki demokratik yönetim ilkelerine uyarlığını, bu hususta Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılacak başvuru üzerine denetlemek ve gerektiğinde tüzük hükümlerinin iptaline karar vermek;

b) Siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimini yapar; siyasi partiler Anayasa Mahkemesi tarafından belirlenen özellikleri taşıyan ya da yetkinliği açıklanan özel denetim kurumlarına öncesinden öz denetim yaptırmak ve raporlarını sunmak zorundadır. Anayasa Mahkemesi dilerse tüm denetleyebileceği gibi, sondaj usulü ile özel denetim raporuna dayalı olarak denetim yapabilir.

(c) Siyasi partilerin başkanları, merkez yönetim ve denetim organlarında görevli olanlar, cumhurbaşkanı, yardımcılar, bakanlar, bakan yardımcılar, genel müdür ve müdür düzeyinde ve onların üstündeki üst düzey kamu görevlilerinin faaliyetlerinin ve gelir, gider ve harcamalarının şeffaflığını sağlamak, kişisel veriler hariç olmak

üzere düzenli ve denetlenebilir olarak kamuoyuna açıklanmasını sağlamak ve Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talebi üzerine denetlemek;

(d) Anayasayı ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya, değiştirilmesi mümkün olmayan hükümlerini değiştirmeye yönelik faaliyetlerinde bulunanların siyasi partilere üye olmak, faaliyetlerine katılmak, destek olmak ve benzeri siyasi faaliyetlerden yasaklanması ve sair siyasi faaliyetlerinin önlenmesi hususunda karar vermek;

(e) Siyasi partilerin, kapatılmasına ve devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tespiti istemlerini karara bağlamak.

(f) Milletvekillerinin milletvekilliklerinin düşürülmesine ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarının şekil bakımından denetimi.

(6) Anayasa Mahkemesi, cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanını, cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay başkan ve üyelerini, başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcivekilini, Hakimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar. Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanırlar.

Yüce Divanda, savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcivekili yapar. Yüce Divan kararla-

rına karşı yeniden inceleme başvurusu yapılabilir. Genel Kurulun yeniden inceleme sonucunda verdiği kararlar kesindir.

Cumhurbaşkanı, cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, milletvekilleri ve kendilerine anayasa veya kanunlarla dokunulmazlık tanınan diğer görevliler hakkında açılmış ve görülmekte olan ya da yeni açılacak olan ceza soruşturma ve davaları [Adalet Yüksek Mahkemesi tarafından görülür; Anayasa Mahkemesi bu davalarda verilen kararlara karşı temyiz başvurularını inceleyerek karara bağlar.

Anayasa Mahkemesi, anayasa ile verilen diğer görevleri de yerine getirir. Bu çerçevede üyeleri arasından Anayasa Mahkemesi başkanını, 1. ve 2. başkan vekili ile Uyuşmazlık Mahkemesi başkanı ve başkanvekilini seçmek.

BAĞIMSIZ YARGISAL MESLEK KURULUŞLARI

Madde 159

Devletin bağımsız yargı gücünün kurucu unsurları olan hakimlik, savcılık, avukatlık ve noterlik mesleklerinin mensupları ayrı ayrı kendi meslek kuruluşlarını kurarlar. Bu meslek kuruluşları yargı bağımsızlığına uygun olarak bağımsız olarak demokratik yönetim esaslarına göre faaliyet gösterirler. Yargısal meslek kuruluşlarının her biri tüzel kişiliğe sahiptir ve kamu kurumu niteliğindedir.

Yargısal meslek kuruluşları adli yargı mahkemelerinin yapılanmasına paralel olarak her bölge adliye mahkemesi çevresinde bölge birliği, başkentte ilgili meslek odası birliği, Türkiye Barolar ve Türkiye Noterler Birliği olarak örgütlenir. Barolar 800'den fazla avukatın bulunduğu illerde il barosu olarak örgütlenir.

Yargısal meslek kuruluşlarının temel görevi hukukun üstünlüğünü, temel hak ve özgürlükleri savunmak, korumak ve geliştirmek; meslek mensuplarını bu amaca uygun olarak geliştirmektir.

Yargısal meslek kuruluşlarının organlarının her türlü işlem ve kararlarına karşı, isteyen herkes önce Adalet Yüksek Kurumu nezdinde ilan veya tebliğden itibaren 30 gün içinde itiraz edebilir, itirazı üzerine verilen kararı karşı Adalet Yüksek Mahkemesi'nde yargı yoluna başvurabilir.

Hakim, savcı ve noter meslek kuruluşlarının disiplin ve denetleme kurulları başkentte ve merkezi olarak; avukatların disiplin ve denetleme kurulları bölgeler bazında, diğer mesleklerde başkentteki merkez bünyesinde ancak özerk olarak faaliyet gösterecek şekilde oluşturulur.

Meslek kuruluşlarının disiplin kurulları kararına karşı ilk olarak Adalet Yüksek Kurumu İtiraz ve Yeniden İnceleme Dairesi'nde itiraz edilir. İtiraz üzerine verilen karar Adalet Yüksek Mahkemesi'nde dava edilebilir. Verilen karar kesindir.

Meslekten çıkarma cezası gerektiren disiplin suçları Adalet Yüksek Kurumu tarafından kovuşturulur. Verilecek karara karşı itiraz ve Yeniden İnceleme Dairesi'nde yeniden inceleme talep edilebilir. Yeniden inceleme üzerine verilecek karara karşı Adalet Yüksek Mahkemesi'nde dava açılabilir. Bu davada verilen karar Anayasa Mahkemesi'nde temyiz edilebilir.

Saim Dursun,
“Gökyüzü”,
60x80 cm,
tuval üzerine
yağlıboya / spatula
teknîği,
2011

ADALET YÜKSEK MAHKEMESİ

MADDE XXX

Adalet Yüksek Mahkemesi 52 üyeden oluşur.

Mahkemenin 52 üyesini: 26'sını doğrudan hakimler arasından seçer; geri kalan 26 üyeyi de hakim, savcı ve avukat meslek kuruluşlarının göstereceği 14'er aday arasından 7'şer kişi, noter meslek kuruluşunun göstereceği 10 aday arasından 5 kişi olmak üzere Adalet Yüksek Kurumu seçer.

Adalet Yüksek Mahkemesi; İdari Dava Dairesi, Ceza Dava Dairesi, Etik Disiplin Dava Dairesi, Tazminat Dairesi ve Yüce Divan Dava İzinleri Dairesi olmak üzere 5 daire ve bir de genel kurul halinde çalışır; dairelerin her biri 7 asil ve 3 yedek üye olmak üzere 10 üyeden oluşur. Her bir dairenin üyeleri dairelerin konusuna giren davaların gerektirdiği uzmanlığa sahip üyelerden oluşur. Genel kurul asil veya yedek ayırımı olmaksızın mahkemenin üyelerinin tamamından oluşur.

Adalet Yüksek Mahkemesi'nin temel görevi yargı organ ve unsurlarının, bunlara ilişkin olarak diğer kurum ve kişile-

rin alacağı her türlü karar ve yapılan her tür işlemin yargısal denetimini yapmaktır.

Adalet Yüksek Mahkemesi'nin görevleri arasında Adalet Yüksek Kurumu'nun verdiği tüm kararların; yargı organlarına, bu organların mevkilerine yapılacak seçim ve atamalarda aday olunması, aday gösterilmesi hakkındaki ve adayların seçilmesine veya atanmasına ilişkin her türlü işlem ve kararlar hakkında ve ayrıca hukuk meslekleri mensuplarının disiplin suçları hakkındaki davaları görmek ve yargısal denetimini yapmak; alt düzey kamu görevlilerinin suçları hakkında verilen kararların temyiz merci olarak incelemek ve ayrıca dokunulmazlık kaldırılması, yüce divanda yargılanması gereken kişiler hakkında iddianamenin kabulü, üst derece kamu görevlilerinin soruşturulması ve kovuşturulması yer alır.

Yüksek mahkeme yargılamaları seri olarak yapılır ve 90 gün içinde sonlandırılır.

Mahkemenin kesin olmayan kararlarının temyiz denetimi Anayasa Mahkemesi yapar.

**MAHKEMELER, HUKUK MESLEKLERİ,
HAKİM, SAVCI ve AVUKAT TEMİNATI**
*Mahkemelerin Kuruluşu, Bağımsızlığı, Yargılamaların
Aleniliği ve Kararların Gerekçeli olması*

MADDE XXX

Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir. Heyet ve uzmanlık mahkemeleri kalkınma bölgeleri merkezlerinde hazırlık ve tek hakimli mahkemeler nüfusu ve ürettiği katma değerini yüksekliği mahkeme açılmasını haklı gösteren mülkî idare merkezlerinde kurulur.

Disiplin mahkemeleri dışında askerî mahkemeler kurulamaz. Ancak savaş halinde ve savaş hali süresi ile sınırlı olarak görev yapmak üzere, asker kişilerin görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevli askerî mahkemeler kurulabilir.

Mahkemelerdeki yargılamalar hakimlik, savcılık ve avukatlık görevleri meslekten hakim, savcı ve avukatlar eliyle yürütülür. Hakimler ve savcılar adli ve idari yargı hakim ve

savcılar olarak görev yaparlar ve kariyerlerini geliştirirler. Avukatlar ise bu alanlarda kendilerini diledikleri şekilde geliştirir ve görev alabilirler.

Hakim ve savcı mesleğine kabul edilmiş olup da mahkemeler dışında fakat yargı ile ilgili olarak kamu kurumlarında idari görevlerde çalışan hakimler ve savcılar idari görevleri süresince bu sıfatları kullanamazlar. Mesleklerine dönmek istedikleri takdirde mahkemedeki görevi bıraktıkları seviyeden başlayarak kariyerlerini sürdürürler.

Hakimler ve savcılar görevlerinde bağımsızdırlar; anayasa, kanuna ve hukuka uygun olarak, dürüstçe, şeffaf ve hesapverir bir şekilde, vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere, hakimlere ve savcılara emir ve talimat veremez; genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz; mahkemeler, hakimler, savcılar ve avukatların tamamı veya bir kısmı üzerinde etkisi olabilecek tavır ve davranışlar sergileyemez.

Avukatlar savunma görevini yerine getirirken tam bağımsızdırlar; anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak, dürüstçe, şeffaf ve hesapverir bir şekilde, vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler. Avukatlar görevlerini yerine getirirken yargının kurucu unsuru olarak ve bir mahkeme görevlisi gibi hareket ederler. Bütün resmi ve özel kurum ve kuruluşlar ile kişiler; avukatın üstlendiği işi en iyi şekilde yerine getirmesi için her türlü yardım ve çabayı göstermek, avukatın sorularına cevap vermek, bilgi ve belgeleri vermekle yükümlüdürler. Avukatların bu yetkilerini suistimal etme-

sini önleyecek tedbirler ve yöntemler kanunla düzenlenir.

Yasama meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz. Görülmekte olan bir davanın nasıl karara bağlanması gerektiği hakkında yargılamayı yapanların kanaatlerini etkileyecek şekilde beyan ve davranışlar sergilenemez. Ancak yargılamayı yapan mahkemelerin, hakim, savcı ve avukatların yargılama sürecindeki tavırları, görevi ihmal, ihlal ve hataları her yerde her kişi ve kurum tarafından her ortamda ve meşru yöntemlerle eleştirilebilir.

Mahkemelere intikal ettirilecek uyuşmazlıklarda uyuşmazlığın tarafları, onlarla ilintili olan kişiler ile uyuşmazlık çözümünde tanık, bilirkişi, hakem, avukat, vekil ve benzeri şekillerde görev alacak olan herkes dürüstçe davranmak, uyuşmazlığın en etkili ve isabetli olarak çözülmesi için gereken yardımı göstermek, ellerinde bulunan delilleri ve bilgileri dürüstçe açıklamak ve sorulacak sorulara cevap vermek cevap veremediği durumlarda makul açıklama getirmek zorundadır. Bu yükümlülöklere aykırılıklar ilgili yargılama usulü kanunlarında yargılamayı zorlaştırmak, uyuşmazlıkla ilgili bilgi ve delilleri açıklamamak suçları olarak tanımlanır ve taz-yık hapsi ile yaptırıma bağlanır.

Yargılamalar ertelenmesini zorunlu kılan istisnai haller dışında mutlaka tek celsede sonlandırılır. Bütün mahkemelerin her türlü kararları Tek celsenin sonunda ve ara vermeksizin özet olarak açıklanır; bu kararın gerekçeleri en geç iki hafta içinde yazılır.

Mahkemelerde yargılamalar ve duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapıl-

masına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir. Küçüklerin yargılanması hakkında kanunla özel hükümler konulur.

Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremezler. Buna aykırı davranışlar, Anayasayı ihlal suçu teşkil eder ve herhangi bir ön izin veya dokunulmazlık kaldırmaya gerek olmaksızın Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kendiliğinden soruşturulur ve kovuşturulur. Bu hususta karar ve talimat verenler suçun ana faili, bu karar ve talimatlara uyanlar suçun işlenmesine yardım edenler olarak cezalandırılır. Bu suçun oluşması için ayrıca cebir ve şiddet kullanılması şartı aranmaz; kamu görevi gereğince kanunen sahip olunan yetkilerin ve kamu gücünün kullanılması ya da kullanılması gerekirken kullanılmaması söz konusu olduğundan cebir ve şiddet unsurunun var olduğu kabul edilir. Ceza kanunlarında öngörölen cezaların 2/3'üne hükmedilir; indirim, erteleme, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve şartlı salıverilme hükümleri uygulanmaz.

Hukuk Meslekleri

MADDE 140 – Hakimlik, savcılık, avukatlık ve noterlik hukuk meslekleridir.

Hukuk mesleklerine kabule Adalet Yüksek Kurumu; objektif, liyakati uygunluğu belirleyecek tamamı tarafsız bir bakışla kayıt altına alınan yazılı sınav ve sözlü mülakat suretiyle karar verir.

Hukuk mesleklerini yapabilmek ve bu görevlere atanabilmek için giriş sınavını kazanmış, kanunda belirtilen özemenlik, meslek yardımcılığı ve meslek stajlarını tamamlamış olmak gerekir.

Hukuk mesleklerinin kariyer seviyeleri en az üç ana kariyer seviyesi ve her ana seviyede yeteri sayıda alt kariyer seviyesinden oluşmak üzere kanunla düzenlenir. Düzenlemede hukuk meslekleri arasında kolayca geçiş yapılabilmesi özellikle gözetilir.

Hakimler ve savcılar kendileri arzu etmedikleri takdirde halihazırda görev yapmakta oldukları hakimlik, savcılık görevleri ile hukuk, ceza, idari yargı alanlarının dışında görevlerde görevlendirilemezler.

Hakimler ve savcılar yetmiş yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler. Yetmiş yaşından sonra mesleğe devam edebileceklerini sağlık raporuyla kanıtlayabilen hakim ve savcılar mesleğe devam edebilir.

Hakimler, savcılar, adli görevliler, kanunda belirtilenlerden başka, Resmî ve özel hiçbir görev alamazlar. Hakimler ve savcılar idari görevleri yönünden Adalet Yüksek Kurumu'na bağıdırlar.

Adalet Yüksek Kurumu tarafından idari görevlere atanan hukuk meslek mensupları kendi mesleklerinin kariyer seviyelerine göre derecelendirilir, değerlendirilir ve terfi ettirilirler. Bulundukları dereceye tanınan her türlü haktan yararlanırlar.

Hukuk meslek mensuplarına ilişkin diğer hususlar ka-

nunla düzenlenir.

Hakimlik, Savcılık ve Avukatlık Teminatları, Kanuni Hakim Güvencesi

MADDE 139 – Hakimler ve Savcıları Adalet Yüksek Kurumu göreve atar.

Hakimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre görev ifa ederler. Hakimler ve savcılar kendileri istemediği takdirde 70 yaşından önce emekliye ayrılamazlar; kendileri isterse 65 yaşını bitirdikten itibaren emekli olabilirler.

Kurum yargının ihtiyacına uygun olarak ve meslek için yarışmayı teşvik edecek bir talipli olma ve liyakatli seçilme esasına uygun olarak göreve atama yapar. Atamalarda görev sürelerinin başlangıcı ve biteceği tarih belirtilir.

Hakimler ve savcılar, mesailerinin tamamını görevli oldukları mahkemenin göreceği işleri görmek için harcarlar; mahkemelerde aldıkları görevden başka resmî ve özel hiçbir görev alamazlar ve görevlendirilemezler.

Hakimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe görev yapmakta oldukları mahkemeden başka bir mahkemeye tayin edilemez; anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamazlar. Mesleki derece ve kademelerinde terfi etmeleri halinde terfi ettikleri derece ve kademede bir göreve Adalet Yüksek Kurumu'nun iki sene öncesinden ilan edeceği rutin rotasyon sebebi ile tayin durumu istisnadır. Performans

düşüklüğü veya disiplin suçu işlediği sabit olmadıkça görev süresi bitmeden başka bir yere tayin edilemezler.

Mesleğe kabullerine engel olan bir suçtan dolayı hüküm giymiş olan hakimler ve savcılar hükmün kesinleşmesiyle meslekten otomatik olarak çıkmış sayılırlar. Fiziki ve akli sağlığını görevini yerine getiremeyecek şekilde kaybedenler tedavi edilemeyeceği kesin olarak belli olanlar emekli edilirler. Disiplinsizlik, performans düşüklüğü ve sair hesapverirlik aksamaları nedeniyle meslekte kalmalarının uygun olmadığına Adalet Yüksek Mahkemesi tarafından karar verilenler meslekten çıkarılır.

Hakimler ve savcılarının mesleğe kabullerine engel bir suçtan dolayı soruşturulmaları veya yargılanmaları halinde, Adalet Yüksek Kurumu suçlamanın, delillerin ve soruşturmanın niteliğini göz önüne alarak, soruşturma ve kovuşturma sırasında görevini sürdürmesinin adalet inancının zedelenmesine neden olacağı durumlarda, diğer hakim teminatlarına halel getirmemek kaydıyla soruşturma ve yargılama süresince görevden el çektilmesine karar verebilir.

Hakim ve savcılarının nitelikleri, mesleki kariyerleri, performans ve terfileri bütün hukuk meslekleri ile tutarlı olacak şekilde kanunla düzenlenir. Hakimlerin atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı

gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz. Bir davanın duruşması başladıktan sonra o mahkemenin hakimisi kural olarak değiştirilemez. Hakim duruşmayı sonuna kadar idare etmek, gerekçeli kararını vermekle yükümlüdür.

Yargının ve Hukuk Mesleklerinin Hizmetlerinin Denetimi

MADDE 144 – Yargının ve hukuk mesleklerinin hizmetlerinin denetimini Adalet Yüksek Kurumu, hakim, savcı ve avukat mesleklerinden olan adalet müfettişleri vasıtasıyla denetler.

Denetimler mesleğin geliştirilmesi ve hukuk mesleklerinin bireysel ve bir bütün olarak kurumun belirleyeceği standartlarda hizmet verilmesini sağlama amacına ve bu amacı gerçekleştirecek şekilde mesleklerin geliştirilmesi amacıyla yapılır. Denetimler hukuk mesleklerinin bağımsızlığının korunması, hukukun üstünlüğünün savunulması amacına aykırı olamaz;

Denetimlerde suç oluşturabileceği tespit edilen hususlar, gerekli inceleme, soruşturma işlemlerinin yapılması için adalet müfettişlerince doğrudan Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirilir.

Buna ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

YÜKSEK MAHKEME ÜYELERİNİN SEÇİMİ VE ATANMASI

*Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay
Üyelikleri ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Vekili
Adaylarının Belirlenme Süreci*

MADDE XXX

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı vekili seçimlerinde aday olmak isteyenler, seçilme şartlarını taşıdıklarını ve gerekli liyakate sahip olduklarını ve bir engellerinin bulunmadığını belirterek Adalet Yüksek Kurumu'na aday adaylığı başvurusu yaparlar.

Adalet Yüksek Kurumu Özlük Kariyer Performans ve Teftiş Dairesi seçilme yeterliğini taşıyanları belirledikten sonra göreve ilişkin liyakatlerini değerlendirerek başvuru sahiplerini liyakatlerine göre sıralayarak bir uzun liste halinde kamuoyuna ilan eder. İlan edilen başvuru sahiplerinin kişisel veriler hariç olmak üzere her türlü özel ve mesleki özlük bilgi ve belgeleri kamuoyuna açıklanır.

Aday adaylarının talip oldukları görevi yerine getirmeye yetkin olup olmadıkları ve liyakatleri kamuoyunda serbestçe tartışılır. Başvuru sahipleri bu sırada kendilerine yöneltilen sorulara dürüstçe cevap vermek, cevap vermediklerinde neden makul sebebini açıklamaları zorunludur. Cevap veremeyenler veya makul açıklama getirmeyenler salt bu sebeple listeden elenirler.

Adalet Yüksek Kurumu Özlük Kariyer Performans ve Teftiş Dairesi kamuoyu tartışmaları sırasında ortaya çıkan bilgiler, sorulan sorular ve başvuru sahiplerinin verdiği cevaplar ile yapılan itirazları değerlendirerek aday adayları listesini kesinleştirir ve seçimi veya ataması yapılacak olan her bir kişi için en az 5 ve en çok 10 aday aday olmak üzere aday adayları kısa listesi oluşturarak kamuoyuna ilan eder.

Aday adayları kısa listesinde yer alan adayların her birisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu'nda siyasi parti temsilcileri huzurunda yapılacak oturumda sorulara cevap verir; ayrıca Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nda yayınlanacak olan ve tarafsız bir panel tarafından gerçekleştirilecek bir oturumda da bu panelin sorularını yanıtlar. Her iki oturum da, tüm televizyon kuruluşları tarafından eşzamanlı olarak yayınlanır. Bunlar Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından video olarak kaydedilir ve ilgilinin görevi süresince izlenebilir halde kayıtlarda tutulur.

Adalet Yüksek Kurumu'nun veya diğer bir kurumun seçerek atayacağı üyeler veya göstereceği üye adayları, aday adayları kısa listesinde yer alanlar arasından en liyakatli olanlar

seçilmek suretiyle belirlenir. Birden fazla üyenin seçileceği veya adayın gösterileceği hallerde üye veya aday sayısı kadar seçim yapılır. Her seçimde en yüksek liyakat oyu olan kişi seçilerek belirlenir. Bir önceki seçimde seçilmesine karar verilen kişi sonraki seçime katılamaz. Bu seçimlerde Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'ndaki sorgulamalar da dikkate alınır. Bu belirleme sırasında adaylarla yapılan Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu röportaj ve Türkiye Büyük Millet Meclisi sorgulamaları da dikkate alınır.

Bu seçerek belirleme; açık ve gerekçeli oy esası ile oylama şeklinde yapılır. Oy pusulalarında oy kullananın adı soyadı ile lehine oy kullandığı adayın tercih edilmesini haklı gösteren liyakat sebepleri makul gerekçe olarak yazılır. Makul gerekçe ve açıklama içermeyen oylar geçersizdir.

Gösterilen adaylar arasından en liyakatli olanların seçilmesi ve seçim kararında en liyakatli olanın nasıl belirlendiği, hangi sebeple seçildiği, farklı türlerde ve değişik derecelerdeki liyakatler arasında nasıl bir değerlendirme ve tercih yapıldığı açıklanmak suretiyle görev için en liyakatli kişinin seçildiğini gösteren gerekçe gösterilmesi zorunludur.

Adaylık ve Seçim Sürecinin Yargısal Denetimi

MADDE XXX

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay üyelikleri ile Cumhuriyet Başsavcılığı ve vekilliğine seçim sürecinde; aday aday başvurularından başlayarak seçim yapılması dahil her türlü işlem ve kararlar Adalet Yüksek

Mahkemesi'nde yargı denetimine tabidir.

İlgisi veya menfaati olmasa bile isteyen herkes Adalet Yüksek Mahkemesi nezdinde dava açarak, gerçekleştiren kurum veya kişinin kim olduğuna bağlı olmaksızın seçim sürecini veya en liyakatli adayın seçilmesini etkileme ihtimali olan her işlem ve kararın iptalini talep ve dava edebilir. Tek istisna olarak sadece Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin seçim kararlarının denetimi kendi içtüzüğü hükümlerine veya Anayasaya aykırılık sebebiyle Anayasa Mahkemesi'nde denetim usul ve şartlarına tabidir.

Bu süreçte Adalet Yüksek Kurumu Özlük Kariyer Performans ve Teftiş Dairesi'nin aday aday listeleri belirlenmesi yönündeki işlem ve kararları hakkında öncelikle kurumun yeniden itiraz ve değerlendirme yoluna başvurulması zorunludur. İtiraz üzerine verilen karara karşı Adalet Yüksek Mahkemesi'nde iptal davası açabilir. Aday aday veya aday listeleri belirlendiği aşamada itiraz yoluna başvurulmamış olması bunlara dayalı olarak yapılan seçimlere karşı Adalet Yüksek Mahkemesi'nde iptal davası açılmasına engel değildir.

Diğer iptal sebeplerinin yanında alınmış olan kararlar veya yapılan belirlemeler isabetli bulunsa bile adayların belirlenmesi veya üyelerin seçimi için yapılan oylamalarda açık oy ve gerekçe gösterme şartına riayet edilmemiş olması veya seçimlerde yeterli gerekçe gösterilmemiş olması tek başına iptal sebebidir.

Uyarsızlıktan etkilenen aday hakkında karar verilebileceği gibi uyarsızlığın tüm adayları etkilemesi halinde seçimlerin tamamının iptaline karar verilir. Verilen iptal kararının

etkilediği noktadan itibaren yeniden ve kesin bir seçim yapılncaya kadar tekrar edilir.

Aynı hususta açılan iptal davalarının hepsi birleştirilerek tek bir dava halinde görülür. Ayrı ayrı davalarda ileri sürülen hususlar aynı dava içinde ayrı ayrı değerlendirilerek karar verilir.

Açılacak davalar acil iş olarak, öncelikli olarak görülür ve Adalet Yüksek Mahkemesi bu davayı acil iş olarak ve evrak üzerinden en geç 30 gün içinde karara bağlar.

Cumhurbaşkanının En Liyakatlıları Seçme Yükümlülüğü:

MADDE XXX

Kanunlarında cumhurbaşkanına seçim yetkisi verilen, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay ve sair mahkeme üyeliklerine seçimlerde cumhurbaşkanı; seçimini Adalet Yüksek Kurumu tarafından belirlenen liyakatli aday listelerinden, en liyakatli olanları belirlemek suretiyle yapmakla yükümlüdür. Cumhurbaşkanı, kişisel tercih ve takdiline göre hareket edemez, adaylar arasından görev için en liyakatli olanını belirlemek suretiyle seçim yapar. Seçme kararında en liyakatli olanın nasıl belirlediğini, hangi sebeple seçtiğini, değişik derecelerdeki liyakatler arasında doğru ve isabetli bir değerlendirme ve tercih yaptığını gösterecek şekilde gerekçe göstermesi zorunludur.

Saim Dursun,
“Kürek”,
50x70 cm,
tuval üzerine
yağlıboya / spatula
teknîği,
2013